

Obsah

Poděkování 13

Předmluva 15

Úvod 17

Kapitola první

Pochybnosti 21

Kapitola druhá

Zkoumání disharmonie: Má kognitivní disonance 27

Regrese agrese 29

Můj etogram 32

Vězení 34

Odstíny milosti 35

Kapitola třetí

Půlení krávy 39

Šampon 39

Další odhalení 40

Řeči o hierarchii 41

Další falešný tah? 44

Je tohle ten nejlepší přístup? 47

Kapitola čtvrtá

Slabiny NILIF aneb Je alfa role lepší než převalování na záda? 49

Kontrola versus komunikace 50

Emocionální nabídky 51

O chování 55

Pokud máte jen kladivo,
všechny problémy vám připadají jako hřebíky 56

Nic není zadarmo? Opravdu? 57

Nejez tuky 59

V ŽIVOTĚ JE SPOUSTA VĚCÍ ZADARMO

A co Pavlov?	62
Řetězy nejsou řešení	63
Occamova břitva	64

Kapitola pátá

A pokud ne NILIF...?	67
Alternativa 1: SMART x 50	68
Alternativa 2: Vytvořte si fotoalbum svého hodného psa	84
Alternativa 3: Možnost něco udělat jako odměna	86
Alternativa 4: Některé věci v životě jsou zadarmo, některé ne	91
Alternativa 5: Omezený NILIF	95

Kapitola šestá

Používejte srdce, a ne sílu: Výcvik psů jako duchovní cvičení	97
Vůdce versus krmič (aneb velký šéf versus velká mísa sýra)	102
Já versus pohled	106
Hierarchie versus anarchie	108
Párek ohařů	110
Ten nejlepší trik	112
O autorce	115
Doporučená literatura	116

Poděkování

Ach, karma. Je to kosmická spravedlnost, kvůli které bych si měla za vařit mozek při snaze dostat sem každého, kdo ovlivnil zrození této knihy. Protože jsem se provinila tím, že jsem zkoumala „Poděkování“ v knihách svých kolegů, abych zjistila, zda se tam zmiňují o mém příspěví, byť by bylo jen maličké. Teď stojím před jasným vědomím, že se nevyhnutelně zapomenu zmínit o některých významných lidech, kteří mě podpořili, protože je moje paměť někdy jako cedník a protože délka gestačního období této knihy překonala i slonici.

Na stěně vedle svého pracovního stolu mám výtisk bujaře povzbudivého e-mailu, který mi poslala Dana Crevlingová – drahá přítelkyně, majitelka *Dogs of Course* a sponzorka mnoha mých seminářů – když jsem asi na třicátém kilometru svého spisovatelského maratonu začala umdlévat. Dana byla v několika směrech mým raným příznivcem, viděla ve mně můj talent ještě dřív, než já sama. Od počátku mě z dálky jak Dana, tak Carolyn Barneyová při tomto spisovatelském dobrodružství neúnavně povzbuzovaly.

Drahá přítelkyně a kolegyně Dorothy Turleyová mi pomohla překonat několik míst, kde jsem uvízla, a tak, jak to dělala mnoho let a při mnoha příležitostech, přispěla svým názorem a pomohla mi vidět některé věci jasněji.

V zásuvce mého stolu leží společně s dalšími elektronickými zařízeními, které na vedlejší kolej odstavil můj iPhone, malý kazetový přehrávač Sony, který mi kdysi dala přítelkyně Shauna Shipleyová. Věděla, že mě donutí k tomu, abych si tak uchovala a později zapsala některé ze svých příhod z výcviku zvířat. A s ještě větší štedrostí mi Shauna často věnovala svůj čas a zkušenosti instruktážního designéra a pomohla mi vytvořit úspěšné a zábavné semináře. Právě příležitost učit vydláždila cestu k této knize.

V ŽIVOTĚ JE SPOUSTA VĚCÍ ZADARMO

Moje sestra Cheryl Nowaková, majitelka novin a šéfredaktorka, štědře obětovala část své dovolené, aby prošla můj rukopis. Její schopnosti a pečlivost z něj udělaly lepší knihu a zachránily mě před ostudou. Chyby, které v ní zůstaly, jsou pochopitelně jen moje.

Celá řada dalších lidí mě podporovala a inspirovala a jsem těm laskavým duším velmi vděčná. Je to Louisa Bealová, Eva Bertilssonová, Karen Breamová, Linda Brodziková, Virginia Broitmanová, Kelli Brookeová, Sue Collerová, John Fuchs, Jim Harbaugh, Ann Howieová, Nancy Kedwardová, Sherrie Killbornová, Alexandra Kurlandová, Steve Lantry, Karri Leeová, Sherri Lippmanová, Terri Mallettová, Harriet Mooneyová, Suzi Mooreová, Joan Orrová, Susan Pierceová, Michele Pouliotová, Ken Ramirez, Lori Salová, Shannon a Jon Smithovi, Liane Sperlichová, Lori Stevensová, Anita Valigurová a Emelie Johnson Veghová.

Upřímně také děkuji všem, kdo se v uplynulém desetiletí zúčastnili některého z mých výcvikových seminářů nebo workshopů. Vaše nadšená a štědrá zpětná vazba posílila můj pocit, že mám možná co užitečného říct.

Nedovedu si představit lepší tým ke spolupráci, než jsou zapálení lidé z Dogwise. Jsou to skoro přesně dva roky, co jsem se na konferenci setkala s Jonem Lukem. Naznačil mi, že v sobě možná nosím knihu. Během rozhovorů, které následovaly, mě Jon přesvědčil, abych tomu uvěřila. Později k tomu přispěl svými obrovskými zkušenostmi redaktora a nakladatele i Larry Woodward. Přirovnala bych neuvěřitelnou trpělivost, kterou měli Larry a Jon se mnou, neopeřenou autorkou s větším strachem než schopností se plynule vyjádřit, k práci schopného a nadaného trenéra s bázlivým psem. Nikdy na mě netlačili, ale pobízeli mě a poskytli mi dostatek času, abych mohla postupovat svým vlastním tempem.

To a mnohé další bylo mým nezaslouženým požehnáním.

Předmluva

U snídaně na ClickerExpo se mi Kathy svěřila se svými problémy s prvním vydáním své knihy. Ale neměla se čeho obávat. Kathy napsala knihu, která je klenotem. Podmanivá, provokující – to jsou taková klišé, že se je zdráhám použít, ale tady se perfektně hodí. V knize *Mnoho věcí v životě je zadarmo* nás Kathy žádá, abychom se zamysleli nad tím, co nás o výcviku zvířat učili. Vyzývá nás, abychom se vyhnuli standardním odpovědím a nepřírozeným prvkům výcviku a zahleděli se do svého nitra, jak vnímáme výcvik, zvířata a nakonec i sami sebe. Pokud vám to připadá náročné, nemusíte se bát. Od první věty nás Kathy okouzlí svým nenásilným stylem psaní, svými příběhy a hlubokým přesvědčením, které se týká zvířat. Tato kniha je jako závan čerstvého vzduchu. Nenutí nás k přesvědčení, že musíme svým zvířecím přátelům dominovat. Nekomplikuje své vyprávění výrazivem profesionálních trenérů. Místo toho zcela jasně vysvětluje, proč nahradit výcvikový názor, že „v životě není nic zadarmo“ přístupem, který vytváří něco jiného, o čem jsme s Kathy často mluvily – emocionálně nepostižené zvíře.

S Kathy jsem se poprvé setkala v roce 1998. Měla příspěvek na konferenci APDT (Association of Pet Dog Trainers). Během své prezentace vyprávěla příběh o E.T., mroži, se kterým pracovala v Point Defiance Zoo and Aquarium v Tacomě. Vyslechla jsem hodně příspěvků, ale jen málo z nich mi uvízlo v mysli. Ten Kathyin obsahoval super lepidlo. A další část toho lepidla byla i v její prezentaci „Moment of Science“ na ClickerExpo. Kathy je dynamická přednášející a skvělá vypravěčka. To pomáhá k tomu, aby byla prezentace zajímavá, ale nestačí to, aby vzniklo super lepidlo. Kathyiným skutečným nadáním je schopnost pohlédnout na složité věci a vydestilovat z nich základní prvky, které potřebujeme, abychom je pochopili. A tato schopnost vytvářet super lepidlo je i v Kathyině knize.

V ŽIVOTĚ JE SPOUSTA VĚCÍ ZADARMO

Cítím se poctěna, že Kathy znám nejen jako přednášející, ale i jako přítelkyni. Obě jsme členkami ClickerExpo už od samého počátku. Na těchto setkáních nás pohlcuje společná vášeň – mluvení o výcviku a o zvířatech. Já pracuji s koňmi. Kathy pracuje se psy. Ale obě pracujeme s klikrem. Co je tu stejné? Co je odlišné? Určitě je tady rozdíl v technice, ale to není prvek výcviku, který by byl tak významný. Když jsem si přečetla *Mnoho věcí v životě je zadarmo*, bylo mi jasné, že jádro toho, co obě chceme, je stejné. Když se podíváme na své zvířecí přátele, chceme vidět v jejich očích jiskru, chceme vědět, že „je někdo doma“. Vzpomínám si na rozhovor, ve kterém Kathy mluvila o tom, že chce emocionálně nepostíženého psa. Psi u ní vyvolávali úsměv. Ze šťastných, vrtících se a nadšených psů měla radost. To ale neznamená psy, kteří jsou nevychovaní a nejsou vycvičeni k tomu, aby mohli žít v domě plném lidí. Znamená to, že jde o psa, jehož osobnost je zachována a jehož fyzické a emocionální potřeby jsou naplněny.

I ve světě koní přetrvává názor, že musíme být vůdcem, stejně jako se to prosazuje ve světě psů. V knize *Mnoho věcí v životě je zadarmo* se Kathy ptá, co to vlastně obnáší a jaký dopad to má na vztah mezi lidmi a jejich zvířecími společníky. Nabízí jasnou a snadno proveditelnou alternativu tohoto dominantního a dominujícího výcvikového systému. Víím, že by se moji koně cítili u Kathy jako doma. Možná by se jí nevešli na gauč, ale víím, že by našli dost místa v jejím srdci.

Alexandra Kurlandová, autorka knih *Clicker Training for Your Horse*; *The Click That Teaches: A Step-By-Step Guide in Pictures*; *The Click That Teaches: Riding with the Clicker* a *The Click That Teaches: DVD Lesson Series*.

Úvod

Určitě už jste slyšeli čínské úsloví „Nechť žiješ v zajímavé době“. Měla jsem velké štěstí v tom, že jsem třicet let vykonávala zajímavá zaměstnání. Jako smluvní zaměstnanec ministerstva obrany USA jsem cvičila delfíny skákavé k vyhledávání a zneškodňování hlubinných min na otevřeném moři. Jako asistentka výzkumu v laboratoři mořských savců v Kewalo Basin, patřící Havajské univerzitě, jsem pomáhala učit delfíny znakový jazyk. Jako chovatelka v zoologické zahradě v místě svého současného bydliště v Tacomě ve Washingtonu jsem pečovala o zřídka vídané sviňuchy obecné, něžné běluhy severní a nádherného dvou-tunového mrože jménem E.T. Byla jsem týden v posádce velké motorové lodi během týdenní plavby ve vodách Velkého ostrova na Havaji při odchytávání delfínů. Dokonce jsem bezprostředně po útocích 11. září cestovala do Paříže, abych se tam starala o psa. Nicméně moje první práce byla pro firmu Hooker (*anglicky děvka, pozn. překl.*). Tak nějak. Více o tom v další kapitole.

Teď je mi skoro 50 let. Když trochu přimhouřím oči, vidím už před sebou hned za zatáčkou milník poloviny století, který mě vyřazuje ze škatulky „mladého dospělého“. Mimo mnoha mimických vrásek kolem očí a mentálních propastí, kam mi s alarmující frekvencí mizí jména přátel a běžných výrazů, mám i hřívu šedých vlasů. Sůl si ve svých pramenech barvy pepř a sůl ponechávám, hlavně proto, že jsem si ji zasloužila (a méně dramaticky – protože mé poslední barvení vlasů dopadlo děsivě).

Odstíny šedé

Uvědomila jsem si, že jsem teď spíš ochotná tolerovat i další šedé oblasti. Místo toho, abych trvala na jistotě, no, řekněme ve všem, začala jsem stavět pár filozofických stanů na kluzkých svazích. Našla

V ŽIVOTĚ JE SPOUSTA VĚCÍ ZADARMO

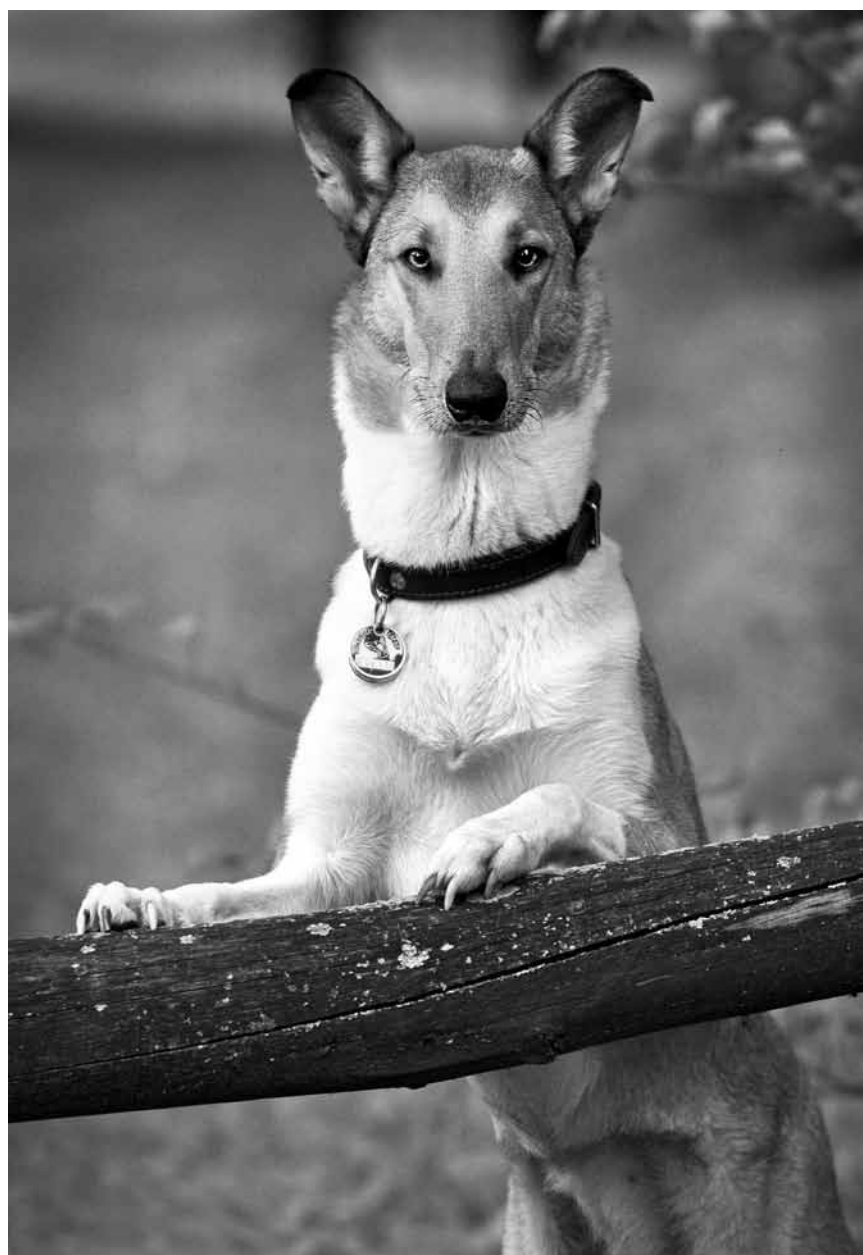
jsem i pár bezpečných říms. Například já, hrdá liberálka v takřka všech směrech, jsem začala chápat alespoň jednu obavu členů National Rifle Association (Národní střelecká asociace). Jednoho dne, asi před rokem, když jsem se rozčilovala nad tím, že u nás ve městě zrušili volné pobíhání psů v parcích, uvědomila jsem si, že lidé z NRA mají stejný pocit u zbraní, jako já u psů. Potřebují je mít ve svém životě, pro svůj klid myslí, navzdory tomu, že jsou nebezpečné a zejména v rukách nepoučených majitelů mohou někoho zranit. (Nenechala jsem se NRA zlanarit tak úplně, nutnost zákazu útočných pušek je podle mě neodiskutovatelná.) Můj černobílý názor, že jsou zbraně špatné, se vyvinul v postoj spíše břidlicové barvy. A ano, sedět na tom kluzkém svahu, usilovně bojovat o rovnováhu a držet se nevyhraněného postoje, to je mnohem obtížnější, než sedět bezpečně na vrcholku kopce.

Teď se mnoha jinými způsoby držím jen několika absolutních pravd, i když tato změna neprobíhala plynule a byla náročná. Souhlasím s výrokem spisovatelky Anne Lamottové: „Všechno, co pouštím, má na sobě rýhy od nehtů.“ Ale v průběhu času se moje suverénnost a arogance, projevující se pocitem, že vím prakticky všechno, jak jsem o tom byla přesvědčená ve svých 25 letech, proměnila v ochotu připustit, nakolik si tím nejsem jistá. Dvakrát tak stará s poloviční jistotou. Ale po 50 letech života s pohledem do zpětného zrcátka možná i trochu moudrá.

Jak stárnu, změnil se i způsob, jak cvičím své psy a jak vidím náš vzájemný vztah. Vždycky jsem byla spojována s výcvikovou filozofií, která se vyhýbá korekcím a fyzické síle (síla není zrovna řešením, když vaše zvíře váží desetkrát tolik co vy a plave asi tak tisíckrát lépe než vy), ale existuje prvek filozofie výcviku pozitivními metodami, se kterým se potýkám: Nic v životě není zadarmo (NILIF). Ten diktuje, že by si psi měli zasloužit veškerá privilegia a odměny tím, že nejdříve provedou požadované (třeba „sedni“). Nakonec vychází najevo, že mé problémy s NILIF jsou spojeny nejen s mým duchovním přesvědčením a názorem na vztahy, ale i s výhodami a nevýhodami NILIF jako výcvikového režimu.

Je mi úplně jasné, jak podivné je v knize o výcviku psů probírat duchovní život. A i když si myslím, že jsou i další trenéři zvířat a veteri-

náři, které probírané téma znepokojuje, tohle není kniha, která by se soustřeďovala na střet víry a výcviku. Místo toho nabízí kritiku NILIF a alternativní rámce výcviku psů. Nejprve vám vysvětlím, jak je to pro mě důležité.

Kapitola první

Pochybnosti

Veškerý výcvik zvířat je ve své podstatě do určité míry manipulativní. Trenéři se snaží ovládat situace a stimuly, přicházející z okolí, tak, aby u zvířete došlo ke změnám chování. Ti nejlepší to dělají obratně, dovedou minimalizovat veškerý nátlak a nepohodu, kterou zvíře během procesu učení může pociťovat. Ne až tak dobří trenéři na to jdou silou – ať už fyzickou nebo psychickou – aby zvíře donutili ke správnému chování. Já jsem si nedávno musela připustit, že jsem vždy byla mistrným manipulátorem. A to i přesto, že jsem toto označení odmítla, když mi to jako dospívající poprvé řekli.

Když mi bylo 16 let, žila jsem ve městě Niagara Falls ve státě New York a získala jsem tam i svou první práci – byla jsem natěračkou v místní chemičce Hooker Chemical. To jméno možná působí komicky – nosila jsem oranžové tričko vyzdobené slovem „Hooker“ (*děvka, pozn. překl.*), napsaným velkými černými písmeny – pokud jste nevěděli o „Love Canal“, ekologické katastrofě, pojmenované podle předměstské oblasti, kde Hooker Chemical pohřbila více než 20 000 tun toxického odpadu.

Byla jsem jednou z desítky středoškoláků, které najímali na léto, aby zvenčí natírali budovy a nádrže na chemikálie. Každé dítě bylo synem nebo dcerou nějakého zaměstnance Hooker Chemical. Letní brigáda byla výsadou, která byla přístupná jen některým ze zdejších zasloužilých pracovníků. Já jsem byla výjimkou – můj otec v továrně nepracoval. Nicméně jistý vliv měl, byl v čele městské rady Niagara Falls.

Při pohledu zpět si s úděsem uvědomíte, jak byla tahle práce nebezpečná. Všichni jsme nosili přilbu a pracovní boty se železnou špičkou a na opasku nám visela plynová maska – to pro případ chemického poplachu při úniku chemikálií. Já jsem na tom místě měla strašidelný zážitek, doslova kolem mě prošla smrt. Jen těsně jsem unikla před poleptáním chemikáliemi, které prudce vystříkly z hadice, prasklé při napouštění cisterny.

V ŽIVOTĚ JE SPOUSTA VĚCÍ ZADARMO

Každý z nás měl přiděleného nějakého služebně staršího údržbáře, který dohlížel na naši práci a dával na nás pozor. Všechno to byli muži středního věku, dlouhodobí zaměstnanci chemičky. Byli to chudáci. Muselo to být dost o nervy, dozírat na bandu zmatených a bezstarostných děcek v tak nebezpečném prostředí.

Jedno léto byl mým partnerem Vern. V té době jsem ho považovala za starého, ale zřejmě mu nebylo víc než 40 let. Byl to takový ten hodný taťka. Navenek sice tvrdý, ale v hloubi srdce dobrák. Z těch dní, kdy jsem pracovala s Vernem, se mi obzvlášť vybavují dvě vzpomínky.

První vzpomínka patří tomu, jak se úplně sám zasloužil o to, že jsem se zbavila své fobie z pavouků. Více než týden jsme pracovali v nepoužívaném skladišti a vyměňovali okna, obrácená směrem k trase, kterou měl projíždět autobus s místními VIP, aby si mohli prohlédnout továrnu (ubohý pokus zlepšit svou image v očích veřejnosti). Ale to skladiště nebylo tak doslova opuštěné. Po každém povrchu pochodovaly tisíčovky pavouků. Po stěnách a stropu jich pobíhaly celé zástupy. (Vzpomeňte si na scénu z „Hledačů ztracené archy“, kde je Studna duší plná hadů, a prostě je nahradte pavouky.) Celá podlaha této obrovské haly byla zastavěná dvousetlitrovými sudy, a tak pokud jsme se chtěli s Vernem dostat k oknům, která potřebovala vyměnit, museli jsme chodit po nich. Pavouci na stropě se nám otírali o vlasy. Měla jsem své dlouhé vlasy nacpané pod přilbou, ale stejně se mě zmocňovala panika při pomyšlení, že se mi některý zaplete do vyčuhujícího pramene vlasů nebo mi spadne za límec pracovní kombinézy.

První den tohoto pracovního úkolu jsem nakoukla do té neutěšené budovy, a když jsem zahlédla hemžící se hordy pavouků, ztuhla jsem. Popadla mě panika. Podlomily se mi nohy. Byla jsem jako vrostlá do země, nebyla jsem schopná promluvit a chvěla jsem se. Věděla jsem ale, že pokud tady odmítnu pracovat, budou se mi všichni posmívat a nejspíš mě i vyhodí.

Vern mě zachránil. Začal prostě mluvit. Vyprávěl mi různé historky a vyptával se na můj život. Jako obvykle jsem možnosti mluvit nedokázala odolat – zejména, když jsem mohla mluvit o sobě. Díky Vernovi naše konverzace lehce a nepřetržitě plynula. Dokázal udržet můj splašený limbický systém na uzdě tím, že mě zaměstnal jednoduchým a nepřetržitým tlacháním. Celý ten pracovní týden jsem přežila, i když

mám pocit, že jsem víc oken rozbila než opravila, protože jsem se vždycky prudce ohnala po každém pavoukovi, který na okenní tabuli vyběhl. A když bylo skladiště nedlouho po té Potěmkinově prohlídce strženo, zmizel s ním navždy i můj strach z pavouků.

Má druhá vzpomínka na Verna se týká toho, co jednou řekl, když jsme jeli služební dodávkou na naše pracoviště. Z ničeho nic řekl, že o mě má obavy, protože jsem manipulátor. Měl pocit, že mi má potřeba ovládat připravit v pozdějším věku smutné chvíle. V té době pro mě bylo záhadou, jak na něco takového přišel, ale určitě to bylo po jedné z mých dlouhých a spletitých historek o mém vzpurném příteli. Byla jsem šokovaná a dotčená. Já, a manipulátor? Ha, to nikdy! A co si o sobě vůbec myslí, takhle strkat nos do mých záležitostí? A přesto je tohle jediný Vernův výrok, na který si i po desítkách let vzpomenu. Natolik byl jasnozřivý. Tak nějak předvídal, že mě moje snaha ovládat všechny kolem sebe bude stát hodně času a slz. To, co předvídat nedokázal, bylo, že o mnoho let později to bude výcvik zvířat, který se stane nejen mou profesí, ale i zdrojem mé každodenní duchovní práce, která mi pomůže se osvobodit od nutkání vše ovládat a nahradí ho něčím mnohem užitečnějším.

Vernův postřeh byl prvním náznakem toho, že snaha získat ještě větší moc nad cizími aktivitami možná není tou správnou cestou ke štěstí. Pochopitelně jsem tuto jasnozřivost s lehkým srdcem ignorovala a strávila jsem své roky po dvacítce zdokonalováním schopností manipulovat, nutit a ovládat lidi – a později i zvířata – kolem sebe.

Jsem přesvědčená o tom, že život vás na vaše klamné představy většinou upozorní tím, že vám připraví chvíle útrap. Jejich důsledkem bývá velké rozčarování. Vaše iluze se hrouť jako domeček z karet. Mé zajeté zvyklosti zdevastovaly dva překvapivé, ponižující a bolestivé rozvody, první, když mi bylo 25, a druhý, když mi bylo 40 let. Pokaždé jsem se hroutila zoufalstvím. Pokaždé jsem s jistotou věděla, že to nepřežiji. Proplakala jsem nesčetné hodiny terapií. A někde mezi těmito dvěma zhrouceními jsem začala zase chodit do kostela. Vyrůstala jsem jako římská katolička a na mši jsem přestala chodit ve chvíli, kdy jsem opustila domov a odjela na studia. Ale když jsem v roce 1991 přijela do Tacomy a nastoupila do Point Defiance Zoo & Aquarium, zmínil se mi jeden spolupracovník, že je ve městě jiný typ katolické církve. Z náhlého popudu

V ŽIVOTĚ JE SPOUSTA VĚCÍ ZADARMO

jsem šla jednou v neděli (vyšlo najevo, že to byla svatodušní neděle) na mši do kostela St. Leo. A v téhle báječné a laskavé jezuitské farnosti jsem našla svůj trvalý duchovní domov.

Kněží a farníci ze St. Leo se stali mými nejdůležitějšími učiteli. Stačilo jen 20 let jejich kázání a mého modlení, abych začala chápat, že se opravdu musím změnit a zbavit se svého úporného narcismu a neuroz. Většinu mého života mě mé chytré a přemrštěné ego udržovalo v přesvědčení, že musím mít vše pod kontrolou, jinak vypukne peklo. Rozhodně mi tvrdilo, že musím být velmi dobrá – vlastně perfektní –, abych si zasloužila lásku ostatních lidí i lásku Boží. Představovala jsem si, že musí existovat nějaké žebříčky osobních hodnot a vykonaných dobrých skutků, které rozhodují o tom, zda si lidé zaslouží být milováni či nikoliv. Vždycky jsem spíš věřila zákazovým pravidlům a tvrdohlavě jsem se pokoušela o vlastní dokonalost a nenápadné ovlivňování a zásahy do chování lidí kolem sebe. Naštěstí pro mě i pro ostatní jsem se postupně naučila méně soudit, volněji dýchat a umlčet výkřiky svého ega o své nadřazenosti a výjimečnosti.

Během času jsem zjistila, že zázrakem našeho života je to, že Boží láska k nám není odměnou za naše dobré chování, ale že samotnou podstatou Boží je prostě milovat. Slovy bratra Richarda Rohra, geniálního františkánského duchovního, který řídí Center for Action & Contemplation v Albuquerque v Novém Mexiku: „Boží láska není určována osobní hodnotou milovaného subjektu, ale samotným Milujícím, který vždy znamená pouze lásku. Bůh nás nebude milovat, když se změníme, Bůh nás miluje, abychom se změnili.“ Jádrem mé nejhlubší víry teď tvoří tato všeobjímající Boží láska, pro křesťany ztělesňovaná Ježíšem, který kázal o radikálním sociálním řádu, založeném na milosrdenství, nikoliv zásluhách.

Nicméně tato duchovní proměna u mě vyvolala dilema. Jak se můžu vzdát úsilí o dosažení dokonalosti a přitom být i nadále cvičitelkou zvířat a behavioristkou? „Všeobjímající láska“ rozhodně není výcvikový plán.

Jedním ze zásadních kroků k vyřešení tohoto rozporu je vyvarovat se v procesu výcviku používání zastrašování nebo fyzické či psychické bolesti. Už desetiletí to po celém světě dělá stále rostoucí počet trenérů, kteří pracují se systémem pozitivního posilování. Méně nátlakové

metody (jako výcvik s pomocí klikru, výcvik s naváděním a odměnami, desenzibilizace a klasické protipodmiňování) představují oproti represivním výcvikovým metodám, které využívají v minulosti ustrnulí militantní výcvikáři, obrovský skok vpřed, ať už z hlediska své propracovanosti nebo humánnosti. Protože jsem byla trenérkou mořských savců, používání těchto nenásilných metod mi přišlo úplně přirozené i v mých kurzech pro majitele psů. (Trenéři pestré palety „nepsích“ živočišných druhů se do sáhodlouhých debat na téma „posilování versus síla“ zapojovali jen málo nebo vůbec.)

Ovšem během let, kdy pokračoval můj duchovní růst, jsem začala stále častěji narážet na jeden základní princip filozofie pozitivního výcviku (vlastně je i součástí zastaralejších výcvikových metod): NILIF (*Nothing In Life Is Free; Nic v životě není zadarmo, pozn. překl.*). Začala jsem být přesvědčena, že NILIF odporuje zázraku života, který vyznávám: že jsem zahrnována nekonečným počtem nezasloužených darů od extravagantně milujícího Boha. Znamenalo to pro mě, že se jedné z těchto představ – „nic v životě není zadarmo“ nebo „nekonečná milost náleží všem tvorům“ – musím vzdát. Plně jsem si to uvědomila až v době, kdy jsem adoptovala Nicka.

Kapitola druhá

Zkoumání disharmonie: Má kognitivní disonance

Pochybnosti o používání metody „Nic v životě není zadarmo“ jako základu svých výcvikových programů ve mně vzbudilo několik událostí, ke kterým došlo současně – taková osobní dokonalá bouře. První a nejvýznamnější bylo to, že můj pes Nick kousl dva z mých přátel.

Abyste byli v obraze, popíšu vám, co všechno tomu předcházelo. Celkem nečekaně se v mém životě ocitl Nick, středně velký pes ovčáckého typu, potomek generací kříženců. Než jsme se spolu setkali, kousl člověka (aniž by došlo ke zranění) a byl proto vyřazen z programu výcviku asistenčních psů. Bylo to těžké selhání při testu povahy. Hlavní trenér programu souhlasil s tím, abych provedla behaviorální posouzení chování, které by určilo, zda může jít Nick do adopčního programu. Já jsem souhlasila. S Nickem jsem se poprvé setkala v uzavřeném prostředí nedaleké ženské věznice, kde žil. Okamžitě bylo jasné, jak se ten pes bojí. Opakovaně se proti mně vrhal a chňapal po mně. Nedokázala jsem se ani dostat se k němu tak blízko, abych se ho mohla dotknout.

Navzdory poznámce jednoho ze zaměstnanců věznice, že to je „ten nejšilenější pes, kterého jsem kdy viděl,“ jsem požádala trenéra, zda bych mohla hodnocení Nicka udělat v nějakém otevřeném prostoru. K dispozici byl jediný termín a místo: v pátek v 10.30 na velkém zatravněném a oploceném pozemku mezi věznicí a veterinární klinikou, kde měl být Nick v 11.00 utracen.

Když jsem prováděla druhé hodnocení v otevřeném prostoru, uvědomila jsem si, že i když je Nick stále velmi neklidný, ukrývá se někde uvnitř pod tou slupkou dobrý pes. Nicméně byl doslova na cestě ke smrti. Moje mazaná kolegyně řekla: „To tvoje hodnocení je skvělá zpráva. Teď už potřebuje jen dočasnou péči někoho opravdu zkušeného. Kde ho najdeme?“ Na tu druhou možnost – utracení – jsem

V ŽIVOTĚ JE SPOUSTA VĚCÍ ZADARMO

nedokázala ani pomyslet, tak jsem jí řekla, že si Nicka vezmu. Ale jen na dva měsíce. Šedesát dní, ani o jediný navíc. Varovala jsem ji: „Ten poslední den si zaškrtnu v kalendáři, a pak budeš muset tomu psovi najít stálý domov. Zaručíš mi, že pokud budu s Nickem dva měsíce pracovat, tak mu ten domov najdeš?“ Slíbila mi to.

Od počátku jsem Nicka nesnášela. Jen tři týdny před touto událostí mi v náručí zemřel na selhání srdce můj drahý andílek, starý teriér s netopýříma ušima jménem Gnat. Byl mou velkou radostí a já jsem nebyla připravena do rodiny přijmout jiného psa, ani dočasně ne. A navíc si mě Nick nijak nezískal. Čůral v domě, okousával mi knihy a útočil a chňapal po každém muži, který se ocitl v jeho blízkosti. Měl matnou srst a všude byly závěje jeho chlupů. A na mazlení zapomeňte, Nick se nenechal ani pohladit. A aby bylo hůř, bránil si svoje hračky i misku s jídlem a vrčel, kdykoliv se k jeho pokladům někdo přiblížil. Nick si posléze začal hlídat i mě. Štěkal a vrčel na mého druhého psa, Effie, a nedovoloval jí, aby se ke mně přiblížila.

Jakmile se ke mně Nick v lednu nastěhoval, začala jsem pracovat na jeho nejzjevnějším spouštěči agrese, což byli muži. Přistupovala jsem k tomu jako k vědeckému projektu. Chodili jsme s Nickem na místa, kde nás ve větší vzdálenosti míjeli muži. Zavolala jsem několika svým kamarádům a požádala je, aby mi pomohli s desenzibilizací. Byla jsem nadšena, když jsem viděla, jak se Nickovo chování postupně zlepšuje. Navzdory původnímu přesvědčení jsem zjistila, že mě ta práce baví.

Přibližně šestý týden tohoto dobrodružství jsem sama sebe překvapila tím, když jsem se v oxytocinovém rauši rozhodla, že Nick u nás zůstane natrvalo. Jednou večer jsem byla příliš líná Nicka zavřít do jeho přepravky, než jsem šla spát, a on mě příštího rána probudil tím, že se dotkl špičky mého nosu jazykem. Jemně a odhodlaně. A pak se na mě podíval svýma mírnýma hnědýma očima. Led kolem mého srdce roztál a místo psa v dočasné péči se z Nicka stal pes, který zůstal.

Po několika měsících jsem se dokonce rozhodla, že mohu Nicka bez obav použít jako ukázkového psa na skupinových lekcích, které jsem tehdy pořádala. Pochopitelně, že jsem byla opatrná, ale uvědomovala jsem si, že během hodin budu mít nesčetně příležitostí, abych s ním pracovala na protipodmiňování (přerámcování). Výsledkem této usilovné práce na mém „projektu“ bylo, že se Nickovo chování výrazně

zlepšilo. Dokonce to asi po šesti měsících došlo tak daleko, že když se k němu přiblížil muž, projevoval Nick velkou radost, vítal ho s obrovským nadšením a choval se jako trdlo. Přikrádal se k němu bokem, celý se kroutil a slintal a při tom se otáčel na mě s očekáváním, že se mu na hlavu začnou sypat konfety z párků, jak se to ostatně během našich tréninkových hodin stalo už aspoň stokrát. I když bylo jasné, že se tohle vítací chování bude muset poněkud učesat, přece jen to byl po jeho útocích a chňapání obrovský pokrok.

REGRESE AGRESE

Dnes je i po těch letech Nick stále ještě můj pes, opravdově milovaný způsobem, který nechápu, ani nezpochybňuji. Byl pro mě vynikajícím učitelem. Před Nickem jsem pracovala asi se stovkou klientů, kteří mě vyhledali kvůli svým agresivním psům. Věděla jsem, jak mám sestavit program na modifikaci chování, jak jim poradit, jak se mají chovat, a jaké jsou možnosti úpravy podmínek. Ale nevěděla jsem nic o tom děsivě mrazivém pocitu, který se vás zmocní, když váš pes někoho kousne. Ta směs hanby, smutku, hrůzy a vzteku – v životě jsem nic podobného nepocítila. Jste současně zoufalí a rozzuření. Když mi teď klient řekne: „Vy nevíte, co je to život s agresivním psem,“ ujistím jej, že to vím.

Byla jsem na svůj úspěch pyšná. Až do prosince. Pak přišel ten šok, když Nick – při dvou různých příležitostech, ale vždy v našem obývacím pokoji – kousl mé dvě známé do nohy. Při obou kousnutích se držel zpět, ani jednou nedošlo ke zranění. Překvapivé bylo, že jeho cílem byla v obou případech žena. Ten první případ jsem považovala za ojedinelou náhodu. Ale o pár týdnů později došlo ke stejnému incidentu, ale s jinou kamarádkou, a já jsem byla zoufalá. Neměla jsem tušení, co se děje, tak jsem to konzultovala s několika kolegy trenéry a doufala jsem, že mi poradí.

Nejprve jsem mluvila s trenérkou, kterou hluboce obdivuji a která je dlouhá léta mou přítelkyní. Byla pro mě vzorem, s nekonečnou štěrností mi poskytovala spoustu odborných rad, když jsem se rozhodla, že už nebudu cvičit velká mokrá zvířata v zoo, ale psy. Arogantně jsem si myslela, že když jsem pracovala s velrybami a mroži, bude pro mě